

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อปัญหาทางด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นปัญหาใหญ่ที่สุดของสังคมไทยในปัจจุบันตามนโยบายของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 50.68 ระบุว่า ปัญหาใหญ่ที่สุด คือ เรื่องของความซื่อสัตย์ สุจริต การทุจริต คอร์รัปชัน ร้อยละ 14.95 ระบุว่า เป็นเรื่องของการเสียดุล แบ่งปัน ขาดความมีน้ำใจ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ร้อยละ 12.47 ระบุว่า เป็นเรื่องของการขาดความสามัคคี ประองตอง รักใคร่กลมเกลียว เกิดความขัดแย้งในสังคม ร้อยละ 7.99 ระบุว่า เป็นเรื่องของการขาดจิตสำนึกในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม และการประพฤติผิดศีลธรรมอันดีงามการส่งเสริม ในการแก้ปัญหาดังกล่าวต้องปลูกฝังค่านิยมดังกล่าวให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช พระราชทานเนื่องในวันเด็กแห่งชาติ ปี 2531 เกี่ยวกับความซื่อสัตย์ดังนี้

“...ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นพื้นฐานของความดีทุกอย่าง เด็ก ๆ จึงต้องฝึกฝนอบรมให้เกิดมีขึ้นในตนเอง เพื่อจักได้เติบโตขึ้นเป็นคนดีมีประโยชน์ และมีชีวิตที่สะอาดที่เจริญมั่นคง...” (ปฏิมา โพธิ์วงษ์: 2555, 1)

การเสริมสร้างเสริมสร้างจิตสำนึก ค่านิยมสุจริต และการต่อต้านทุจริตนั้น อเนก กาญจนโกล (2557) ได้นำกิจกรรมมาเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความเข้าใจและความสำนึกด้านความซื่อสัตย์สุจริตด้านวินัย และด้านมีจิตสาธารณะได้เป็นผลสำเร็จ จิตตปัญญาศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ด้านในของตนเองด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ประกอบด้วยการฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) การน้อมสู่ใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) และการเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง (Meditation) ผลการเรียนรู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง (Transformative Learning) ทำให้เกิดความรักความเมตตาเกิดปัญญานำมาปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมดุล คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกค่านิยมสุจริตและการมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตสำหรับเยาวชนในปีงบประมาณ 2558 โดยผู้วิจัยทำการเพื่อศึกษาระดับจิตสำนึก ค่านิยมสุจริตและการมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตของเยาวชนในกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังทำการนำกิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึก ค่านิยมสุจริตและการมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตสำหรับเยาวชน เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก ค่านิยมสุจริตและการมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตของเยาวชน

เยาวชนได้รับการเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจเพื่อเตรียมความพร้อมในการดำเนินชีวิต ได้อย่างมีความสุข พร้อมทั้งเป็นคนดี มีจิตสำนึก มีความเป็นไทยและรับใช้สังคมได้อย่างมีคุณภาพ และได้รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกค่านิยมสุจริตและการมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตสำหรับเยาวชน โดยใช้กลุ่มเยาวชนในโครงการคุมความประพฤติของศาลเยาวชน จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นเยาวชนที่กระทำความผิดแล้ว ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนในกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี มีความละเอียดต่อการกระทำความผิดมากขึ้น

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรม โดยนำกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา พร้อมด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เสริมสร้างจิตสำนึก ค่านิยมสุจริต และการมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตสำหรับเยาวชน โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เยาวชนกลุ่มเสี่ยง ซึ่งเป็นเยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษา ในจังหวัดนครนายก ซึ่งเป็นการนำรูปแบบกิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึกค่านิยมสุจริตและการมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริต ใช้กับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ซึ่งให้มีจิตสำนึก ค่านิยมสุจริต เป็นการป้องกันและพัฒนารูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและค่านิยมสุจริตของเยาวชน
- 2) เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก และค่านิยมสุจริตของเยาวชน

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ศึกษา คือ เยาวชนกลุ่มเสี่ยง ซึ่งศึกษานอกระบบและศึกษาตามอัธยาศัย เขตพื้นที่ภาคกลาง

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1) การสร้างจิตสำนึก และค่านิยมสุจริต ได้แก่ ด้านการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย

- 1.1) ความพอประมาณ
- 1.2) ความมีเหตุผล
- 1.3) การมีภูมิคุ้มกันในตัวเองที่ดี

2) การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างจิตสำนึก และค่านิยมสุจริต ซึ่งการจัดกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษามีกิจกรรม 5 ชั้น ดังนี้

- ขั้นที่ 1 สำรวจความคิด ทำจิตสงบ เตรียมตัวเองให้พร้อมเรียนรู้
- ขั้นที่ 2 เปิดประตูสู่ความคิด จุดประกาย ยั่วยุให้เกิดความคิด
- ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนเรียนรู้
- ขั้นที่ 4 ทบทวน ใคร่ครวญ สรุป
- ขั้นที่ 5 สรุปและรายงานผลเพื่อสร้างแนวคิดและองค์ความรู้ร่วมกัน

3.3 ขอบเขตด้านเวลา

การดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนตุลาคม 2560 ถึง เดือนกันยายน 2561 และเพื่อให้ผลการวิจัยครอบคลุมวัตถุประสงค์และสะดวกต่อการติดตามคุณภาพ การดำเนินการวิจัยจึงแบ่งเป็นระยะ โดยมีขอบเขตการวิจัยแต่ละระยะดังต่อไปนี้

1) ระยะการวางแผนการวิจัย และสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึก ค่านิยมสุจริต และการมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตของเยาวชน

2) ระยะปฏิบัติการตามรูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึก ค่านิยมสุจริตและการมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตของเยาวชนและศึกษาผลของรูปแบบ แบ่งกิจกรรมออกเป็น 2 แผนการทดลองดังนี้

แผนการทดลองที่ 1 เสริมสร้างจิตสำนึกสุจริต “เส้นทางหัวใจสุจริต” แบ่งกิจกรรมออกเป็น 3 กิจกรรม ได้แก่

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมเปิดประตูสู่เส้นทางหัวใจสุจริต

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมเยาวชนเรียนรู้ เป็นคนดี มีปัญญา

แผนการทดลองที่ 2 เสริมสร้างค่านิยมสุจริต ตามรอยเท้าพ่อหลวงแห่งปวงชน แบ่งกิจกรรมออกเป็น 3 กิจกรรม ได้แก่

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมเสริมสร้างด้านการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมเยาวชน เรียนรู้ อยู่แบบพ่อ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมเสริมสร้างด้านการดำเนินชีวิตด้วยปัญญา

3.4 ขอบเขตด้านตัวแปรการวิจัย

ในการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก และค่านิยมสุจริต ได้ดำเนินการโครงการในครั้งนี้มีตัวแปรที่เกี่ยวข้อง 2 กลุ่ม ดังนี้

1) ตัวแปรอิสระ ได้แก่ รูปแบบการจัดกิจกรรมตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก และค่านิยมสุจริต

2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับจิตสำนึกและค่านิยมสุจริตของเยาวชน

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

สุจริต หมายถึง การประพฤติชอบ ประพฤติดี ประพฤติในทางที่ถูกต้อง ความประพฤติชอบเกิดขึ้นจาก 3 ทาง ได้แก่ กายสุจริต คือ การทำความดีทางกาย วาจาสุจริต คือ การทำความดีทางวาจา และมโนสุจริต คือ การทำความดีทางใจ

ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้อง ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ ผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต คือ ผู้ที่ประพฤติตรงตามความเป็นจริงทั้งทางกาย วาจา ใจ และยึดหลักความเป็นจริง ความถูกต้องในการดำเนินชีวิต มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด

ความซื่อสัตย์ หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกอย่างเหมาะสม และตรงต่อความเป็นจริง มีความจริงใจและไม่ประพฤติมิชอบ ได้แก่ ยอมรับผิดจากการกระทำของตนเอง ไม่คิดโลภของผู้อื่น ไม่ทุจริตในการสอบ ไม่ขโมยของผู้อื่น หรือหยิบของผู้อื่นก่อนได้รับอนุญาต รักษาความลับสัญญา และไม่กล่าวคำเท็จ การมีความยุติธรรม การรับผิดชอบ การมีความละเอียดรอบคอบ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1) **ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง** หมายถึง ทำความดีตามตนเองที่ตั้งใจไว้ ไม่ทำผิดโดยที่คิดว่าคนอื่นไม่รู้ ความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดี มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อความผิดที่ตนเองกระทำ

2) **ความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น** หมายถึง มีความซื่อตรง จริงใจ ต่อผู้อื่น ได้แก่ เพื่อน ครู บิดามารดาญาติพี่น้อง และผู้มีพระคุณอื่น ๆ เช่น ไม่พูดโกหก หลอกลวงผู้อื่น ไม่ชักชวนบุคคลอื่นไปในทางที่ผิดและเสื่อมเสีย

3) **ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่** หมายถึง ปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายทั้งที่บ้านและที่อื่น ๆ ได้แก่ รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายไม่หลบหลีกงาน

4) **ความซื่อสัตย์ต่อสังคมและชุมชน** หมายถึง ไม่ลอกเลียนแบบเอาผลงานคนอื่นมาเป็นของตนเอง รักษาสมบัติชุมชนส่วนรวม ยึดมั่นประเพณีของชุมชนและให้ความร่วมมือการทำงานต่อสังคม เช่น บำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชน ดูแลสมบัติของสังคมส่วนรวม การมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริต

จิตสำนึก ค่านิยมสุจริต หมายถึง สภาวะการรับรู้ การเข้าใจ เกิดความรู้สึกยอมรับและเห็นคุณค่าของความซื่อสัตย์สุจริตของเยาวชน ซึ่งวัดจากแบบวัดจิตสำนึกค่านิยมสุจริต และการมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตของเยาวชน

การจัดกิจกรรมตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ด้านในของตนเองด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ประกอบด้วย การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) การนั่งสมาธิอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) และการเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง (Meditation) ผลการเรียนรู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง (Transformative Learning) ทำให้เกิดความรักความเมตตา เกิดปัญญานำมาปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมดุล การจัดกิจกรรมตามแนวทาง

- ขั้นที่ 1 สำรวจความคิด ทำจิตสงบ เตรียมตัวเองให้พร้อมเรียนรู้
- ขั้นที่ 2 เปิดประตูสู่ความคิด จุดประกาย ยั่วให้เกิดความคิด
- ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนเรียนรู้
- ขั้นที่ 4 ทบทวน ใคร่ครวญ สรุป
- ขั้นที่ 5 สรุปและรายงานผลเพื่อสร้างแนวคิดและองค์ความรู้ร่วมกัน

5. ประโยชน์ที่ได้รับ

- 1) รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและค่านิยมสุจริตสำหรับเยาวชนที่สร้างขึ้นเป็นองค์ความรู้ในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีมีคุณภาพ
- 2) ได้เครือข่ายเครือข่ายและผู้นำเยาวชนต่อต้านการทุจริต